

RIZIKA A PŘÍLEŽITOSTI INTERNETU - ÚVOD

Lenka Dědková

ZUR 387

2018

O ČEM BUDE DNEŠNÍ HODINA

Co jsou online rizika

Meta poznámky k online rizikům

Co nás v online rizicích typicky zajímá

Vaše prezentace

CO JSOU RIZIKA SPOJENÁ S NOVÝMI MÉDII?

Co vám v hlavě vyskočí jako první?

Pokud se zamyslíte nad nejvíce ohroženou populací, kdo to je? (koho se rizika týkají?)

Týkají se online rizika vás? Jaká?

CO JSOU RIZIKA SPOJENÁ S NOVÝMI MÉDII?

Především v souvislosti s dětmi a dospívajícími
netýkají se jen mladých (dospělí, stárnoucí)
my se o nich budeme bavit hodně

Proč mladí? → snaha chránit děti (jako u jiných rizik) a
poskytnout jim bezpečné prostředí pro jejich vývoj

vulnerabilní (zranitelná) populace

rozšíření použití technologií

součást každodenního života

KLASIFIKACE RIZIK

Je jich mnoho, skoro vždy něco někam nepasuje

Rychlý vývoj internetu i zařízení, prostřednictvím jichž se k němu připojujeme

O CO SE MŮŽEME NA INTERNETU (PŘI POUŽITÍ INTERNETU/ TECHNOLOGIÍ) BÁT

O svůj well-being

- Fyzické zdraví
- Psychické zdraví

O svůj majetek

- Finance
- Majetek
- Osobní údaje

O ostatní

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní blogu, stahování...

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní

Stejně role můžeme mít i v oblasti samotných rizik: můžeme být pasivnější a pouze číst či sledovat závadné obsahy, můžeme se aktivně účastnit nějaké interakce s další osobou a můžeme také sami rizikové chování iniciovat.

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní blogů

Nezapomeňme, že nemusíme být „jenom“ obětí, svědkem, ale také „pachatelem“ či „spolupachatelem“.

MODEL RIZIK - EUKO

Negativní nebo pozitivní zkušenosti jsou důsledkem interakce mezi motivacemi chování a rolí (dítěte)

Motivace

Role dítěte

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu, atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční	Reklama, spam, sponzorování	Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	Násilný/ hrůzný/ nenávislný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkreslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

Motivace

Role dítěte

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu... atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční		Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	hrůzný/ nenávislný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkrslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

EUKO II

Context of development	Content	Communication
Relationships - Peers & friendship	<p>Vulgar content shared with peers</p> <p>Viruses automatically sending spam emails or viruses to friends</p>	<p>Hate, vulgar and nasty messages</p> <p>Bullying by peers or strangers</p> <p>Creating fake SNS profile about somebody</p> <p>Exclusion from a group in games</p> <p>Being killed or cursed in games</p> <p>Hacked SNS or game profile by peers</p>
Relationships - Romantic relationships	<p>Advertisements for dating sites (including sexual or vulgar content)</p>	<p>Reporting fake romantic relationships</p> <p>Publishing sexual pictures of previous partner as “revenge”</p> <p>Publishing attractive pictures to attract peers</p> <p>Meeting online strangers for dating purposes</p>
Relationships - Parents	<p>Seeing inappropriate content without parents’ permission</p>	<p>Parent-child conflicts because of the Internet</p> <p>Parents force child to be offline because of addiction</p> <p>Posting rude or vulgar comments about parents</p>
School	<p>Untrue information from the Internet used for school assignments</p> <p>School problems because of technology (i.e., viruses, slow internet)</p>	<p>Offensive comments about teachers or creating fake profiles of teachers</p> <p>School problems after being online too much</p>
Sexuality	<p>Commercials with sexual content (Youtube, games, web, pop-ups, e-mail)</p> <p>Pornographic material</p> <p>Sexual pictures or videos on the web (Ask, Chatroulette)</p> <p>Watching live pornography</p> <p>Viruses put pornography on computers or SNS</p>	<p>Sexual communication, requests, and comments</p> <p>Bullying with sexual content</p> <p>Intentional publishing of sexual pictures to attract peers in order to get likes</p> <p>Shared revenge porn or virtual sex</p>

Context of development	Content	Communication
Identity & personal data	<p>Pop-ups or webpages asking for personal data</p> <p>Viruses automatically sending e-mails, or posting stuff or messages on Facebook</p>	<p>Stolen / sharing virtual identity (e-mail, SNS profile, avatar)</p> <p>Hacked or hijacked account and posting untrue or private information</p> <p>Pretending to be someone else (e.g., celebrities, known people, not existing people)</p> <p>Lying about personal data</p> <p>Sharing personal data (e.g., address, phone number, photos, etc.) or too many private details</p> <p>Requests for personal information from strangers</p> <p>Meeting online strangers offline</p>
Health & well-being (included addiction)	<p>Overuse or addiction problems, including headaches, reduced eating, reduced sleeping, losing friends, eye problems</p> <p>Seeing pro-anorexia web sites</p> <p>Preoccupation by nasty/sexual videos or gaming</p>	<p>Emotional problems after bullying or bothering contact</p> <p>Losing contact with reality</p>
Morality	<p>Racist content</p> <p>Illegal activities, like downloading programs, movies, and music</p> <p>Videos with violence</p> <p>Finding untrue or false information</p> <p>Commercials telling you to buy, download, or win something</p> <p>Vulgar, nasty, hate websites, images, videos</p>	<p>Racist messages</p> <p>Sharing illegal materials (e.g., programs, movies, music) in P2P networks</p> <p>Fake e-mails telling you that you can win something</p> <p>Commercial e-mails</p>

CO JE DOBRÉ SI UVĚDOMOVAT...

(Když uvažujeme o (online) rizicích nebo když o nich čteme)

VÝVOJOVÁ PERSPEKTIVA

Kdo jsou děti?

(Kdo jsou dospělí?)

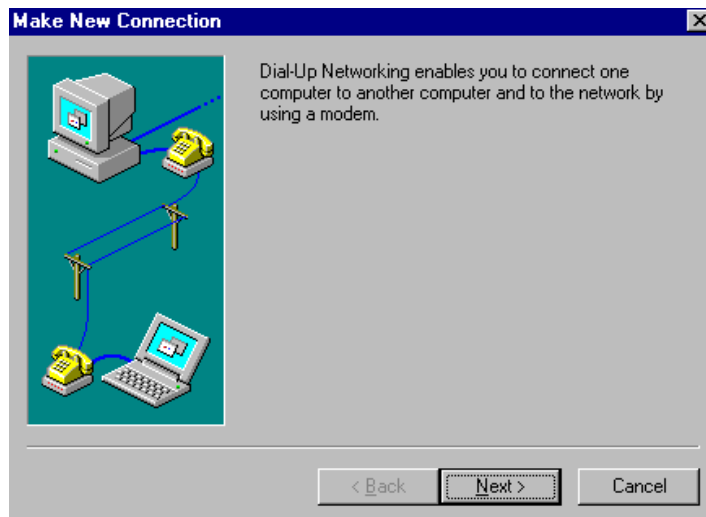
Vývojová psychologie: různá vývojová období v lidském životě, různé vývojové úkoly, různé činnosti, aktivity, hodnoty

- Lidé se (většinou) chovají v souladu se svým vývojovým obdobím
- Pro výzkum online rizik:
- Často se setkáváme s označením „dítě“ pro 0-18let; přičemž v každém vývojovém období probíhá něco jiného a pro každé vývojové období jsou rizikové jiné aktivity

„TECHNICKÁ“ PERSPEKTIVA

Rychlý vývoj technologií vs. pomalé sociální vědy

Jak měřit internet?

Always n

„TECHNICKÁ“ PERSPEKTIVA

Je nutné „měřit internet“? Je rozdíl mezi SMS a zprávou prostřednictvím messengeru? Je rozdíl mezi sledováním filmu na streamu nebo v televizi?

Rozlišují tyto věci samotní uživatelé?

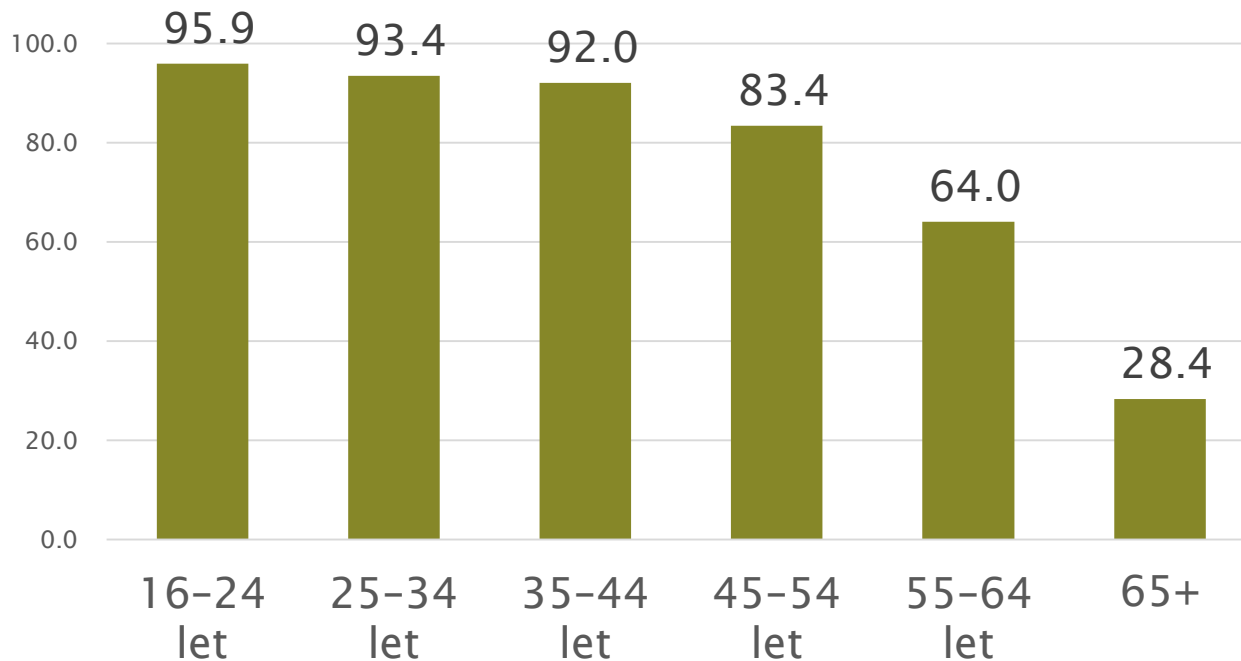
Používají lidé stejné médium stejným způsobem?

- Uses & gratification perspektiva

→ posun od zkoumání média ke zkoumání smyslu (obsahu) aktivit vykonávaných prostřednictvím médií

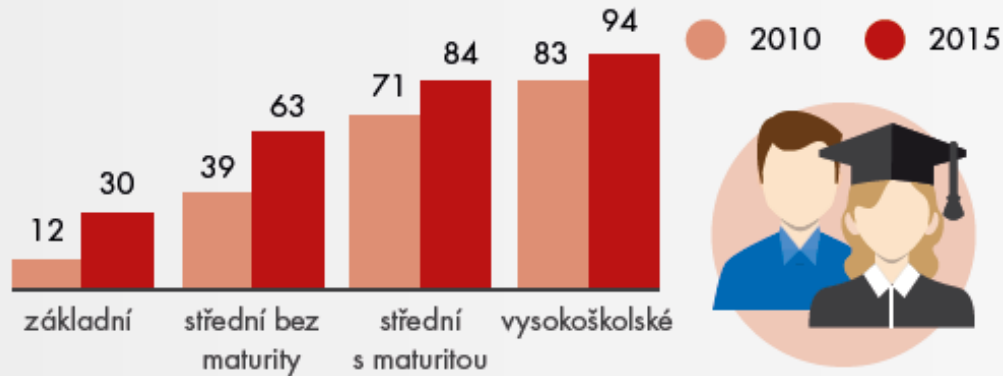
POPULACE V REPORTECH: ONLINE POPULACE ≠ OBECNÁ POPULACE

% jednotlivců v ČR používajících internet alespoň 1 týdne
(ČSÚ, 2016)

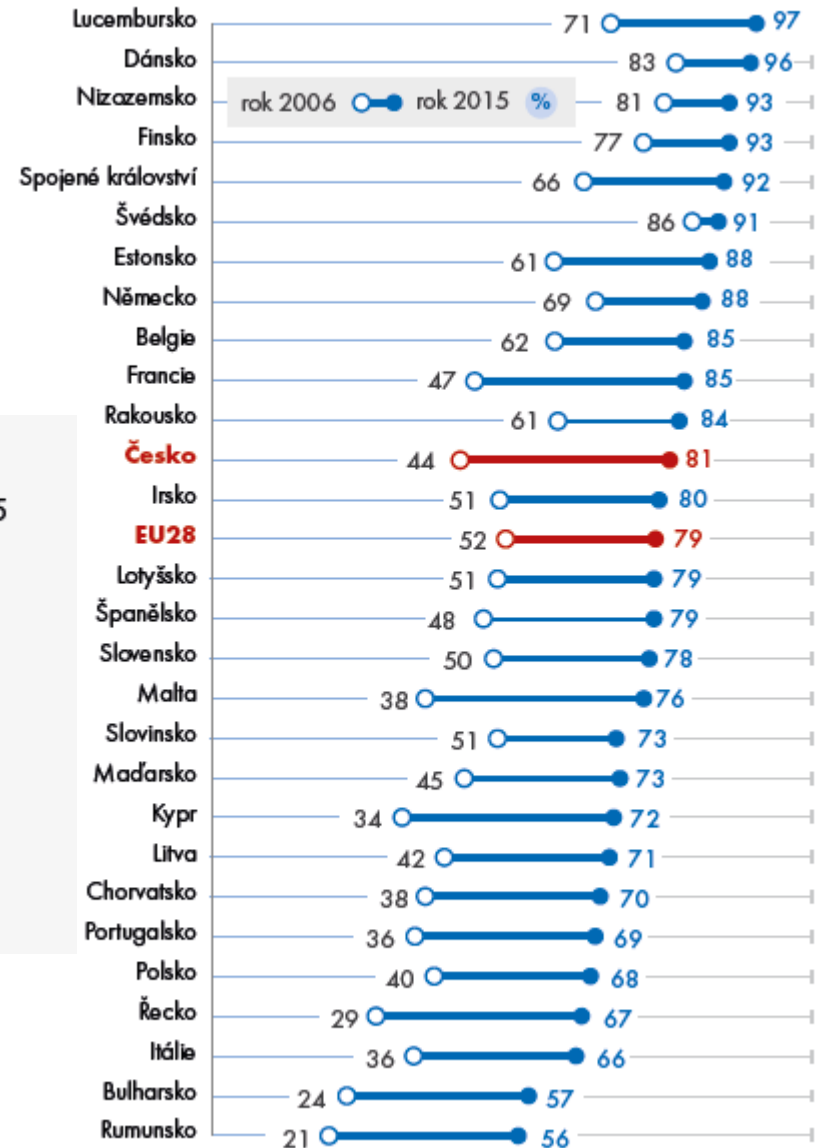
Uživatelé internetu (% jednotlivců ve věku 16 až 74 let)

Podle vzdělání:

* Pozn.: přístup z jakéhokoliv zařízení

https://www.czso.cz/documents/10180/23180875/letak_jednotlivci.pdf/f499cc8b-8215-4fac-a33c-b1fc067dccd2?version=1.1

Zdroj: Eurostat, 2016

POJETÍ ONLINE RIZIK: JAK (NE)CHÁPAT „RIZIKO“

Online riziko: v digitálním prostoru

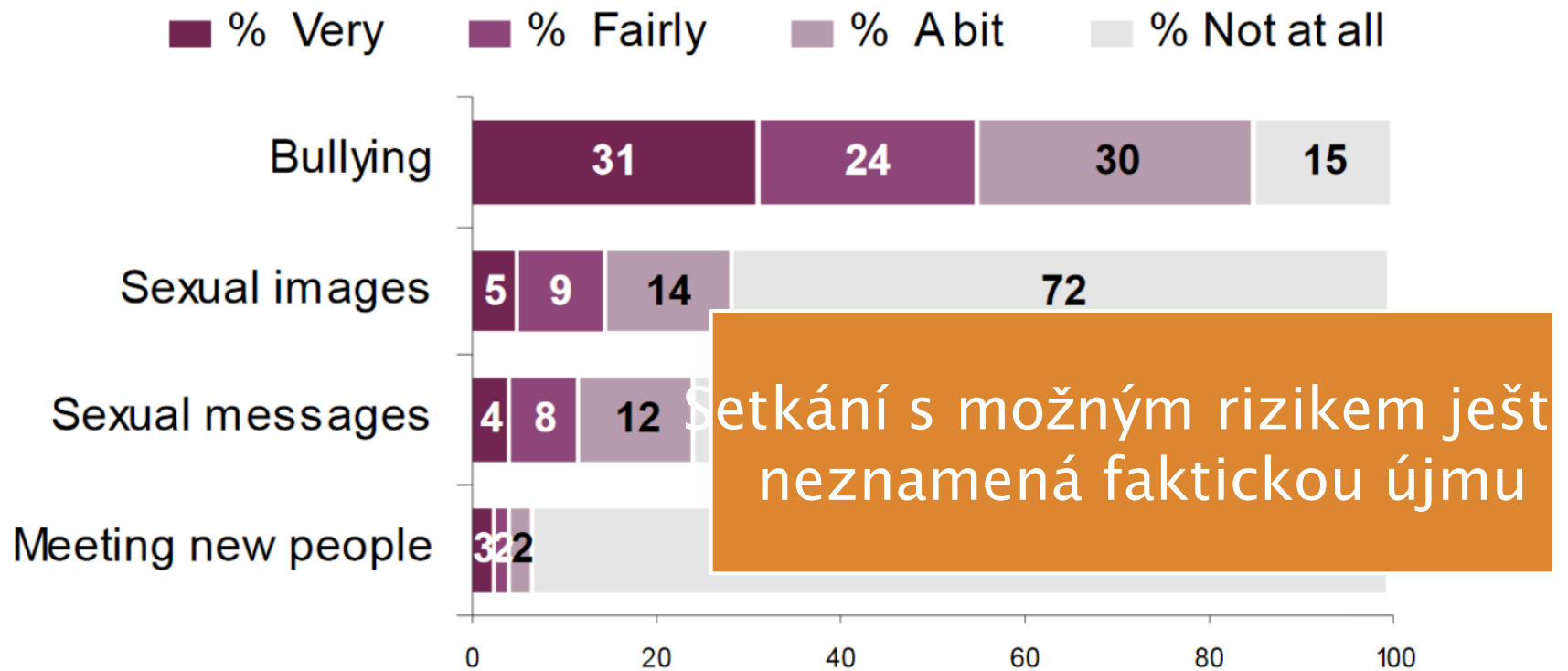
Příbuzné termíny:

- **rizikové chování:** nežádoucí fenomén ohrožující zdraví, pozitivní vývoj, před kterým je potřeba chránit (Jessor & Jessor, 1977)
- **problémové chování:** porušení uzákoněných a sociálních norem, které doprovázeno sankcemi (Jessor & Jessor, 1977)
- **antisociální chování:** vývojově dysfunkční chování (delikvence, agrese, vandalismus) (Beranová, Ježek, & Širůček, 2011)
- **Riskující chování - „risk-taking behavior“:** účast na takovém chování, které může mít neblahé důsledky a které současně může přinášet nějaké zisky (Gullone & More, 2000)

Riziko a újma

- Co je rizikové?

RIZIKO X ÚJMA

EUKO II

([HTTP://WWW.LSE.AC.UK/MEDIA@LSE/RESEARCH/EUKIDSONLINE/HOME.ASPX](http://www.lse.ac.uk/Media@lse/research/EUKIDSONLINE/home.aspx))

Cíl: vytvořit výzkum zaměřený na děti a kontext, srovnatelný napříč státy, zabývající se zkušenostmi dětí s online riziky

řetření dětí (9-16 let) používajících internet a jejich rodičů ve 25 zemích

25 142 dětí plus jejich rodiče, 2010, v ČR: 1009

EUKO IV: 2017/2018: 9-17 let, v ČR 2800+ dětí a dospívajících

RIZIKO, ÚJMA A....

Co nás na rizicích zajímá?

Predispozice
- Osobnostní
- Situační

- Ti, kteří se s nimi setkávají x ti, kteří ne (KDO, ZA JAKÝCH OKOLNOSTÍ, PROČ?)

Nezdolnost
Zvládání

- Ti, kteří po setkání s rizikem zažívají újmu x ti, kteří ne (KDO, ZA JAKÝCH OKOLNOSTÍ, PROČ?)

Dopady

- K čemu setkání s rizikem (a újmou) vede? (S JAKÝMI DOPADY?)

KEYWORDS V AJ (PRO VAŠE SEMINÁŘKY)

Predispozice
- Osobnostní
- Situační

- Personal characteristics
- Predictors, predispositions
- Situational context

Nezdolnost
Zvládání

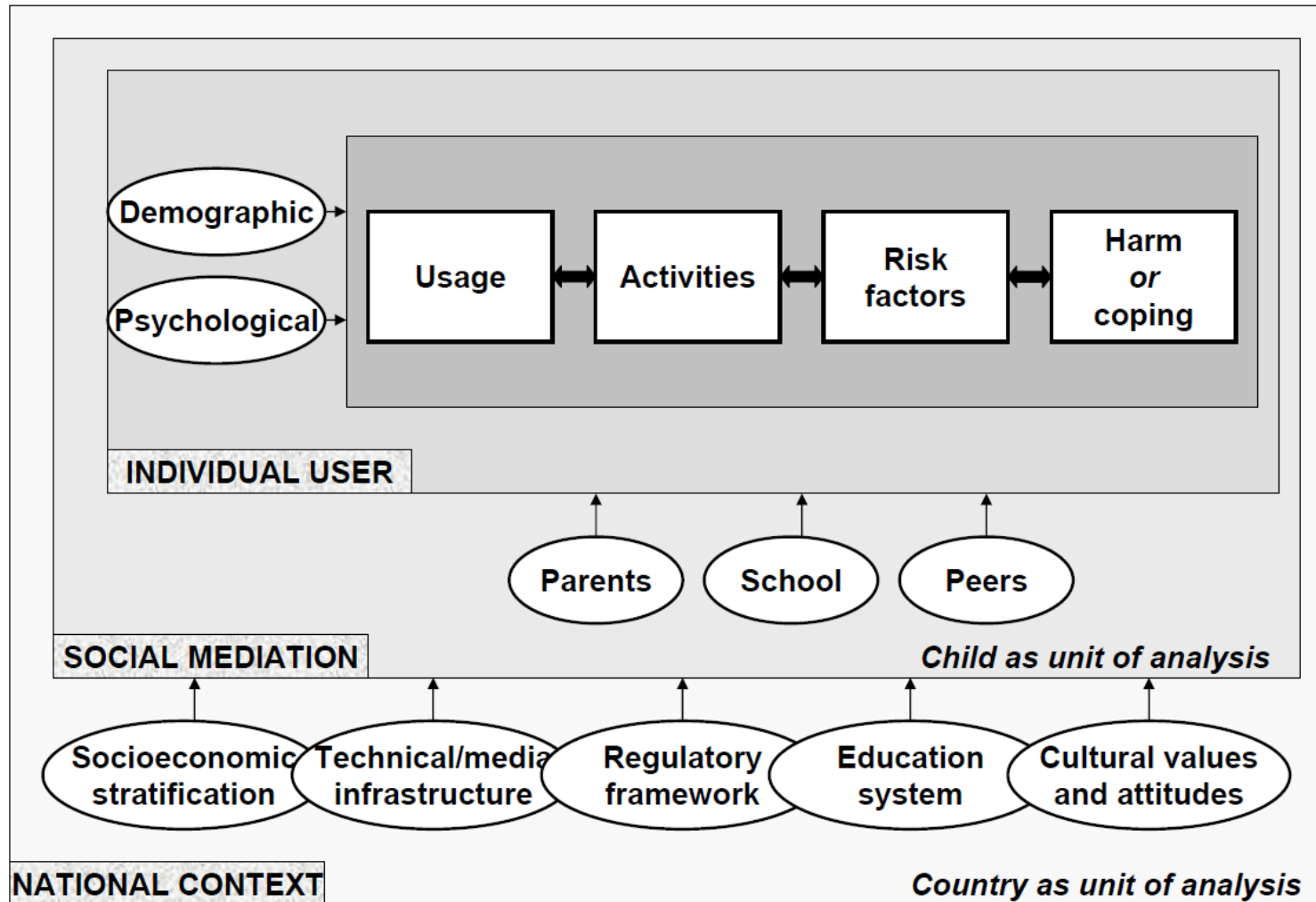
- Protective factors
- Risk factors
- Resilience
- Coping

Dopady

- Consequences
- Harmful experiences
- Benefits

+ Konkrétní
online
riziko/příležitost

JAKÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍ VÝSKYT ONLINE RIZIK?

Zdroj: *Risks and safety on the internet: The perspective of European children* (2011)

VZTAH MEZI ONLINE RIZIKY A POUŽÍVÁNÍM INTERNETU

Figure 102: Children who have encountered one or more online risk factors by children who use the internet daily, by country

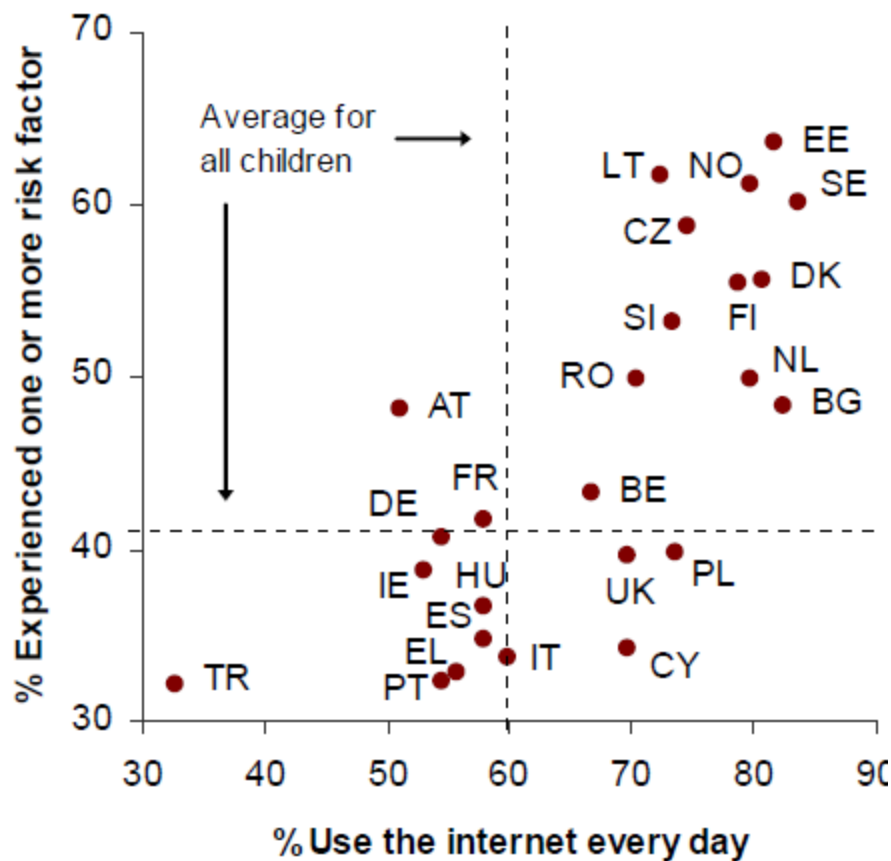
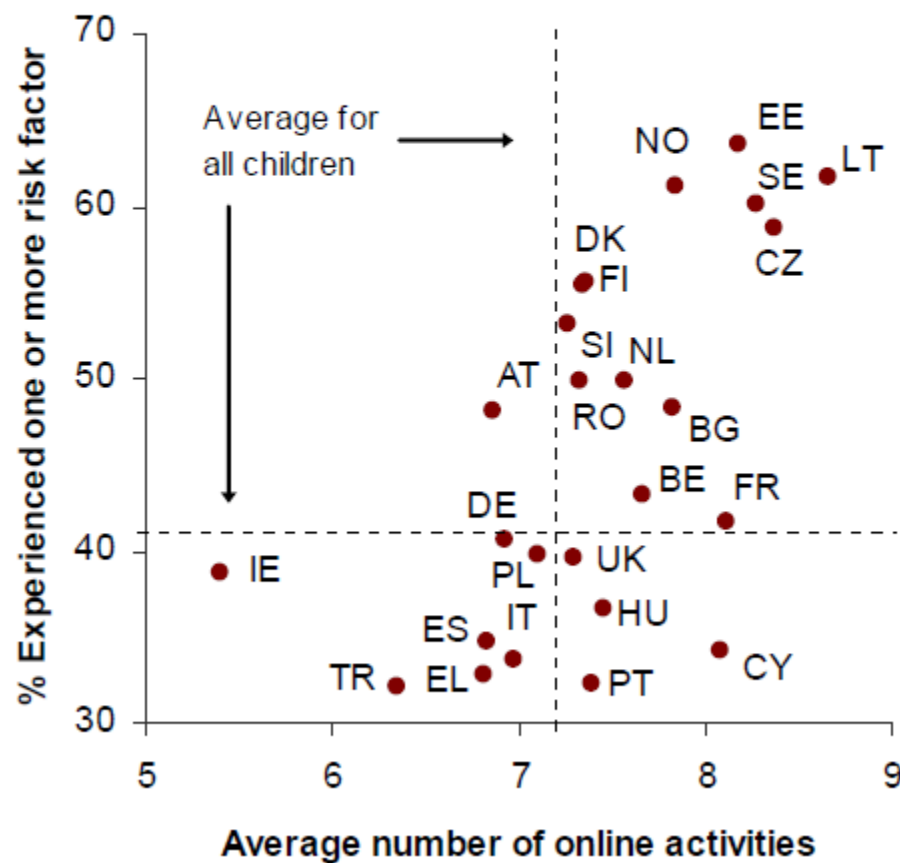

Figure 105: Children who have encountered one or more online risk factors by children's average number of online activities, by country

ONLINE RIZIKA V OBEČNÉM POVĚDOMÍ

Často chápána jako něco

- Co je nové
- Co se objevilo se v důsledku nových médií
- Co vede k nežádoucím negativním dopadům
- Čemu je potřeba zabránit

„NOVÁ RIZIKA“

Je to tak?

šikana

agresivita

interakce s neznámými lidmi

hry

násilí

...?

INTERNETOVÉ PROBLÉMY NEJSOU (VŠECHNY) NOVÉ PROBLÉMY

THE PLUG-IN DRUG

Television, Children,
and the Family
MARIE WINN

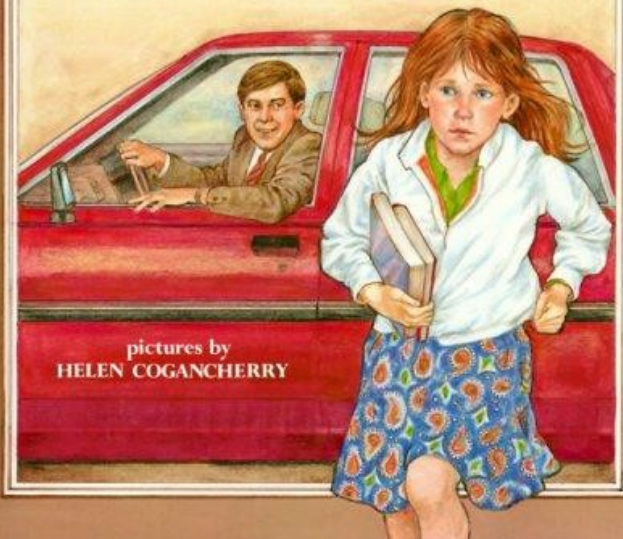
How To Get Rid
of Tv Addiction:
Cure Television
Addiction.

KEVIN THOMPSON

Who Is a Stranger
and What Should I Do?

LINDA WALVOORD GIRARD

pictures by
HELEN COGANCHERRY

„NOVÁ RIZIKA“

...nebo něco, co tu bylo, ale co je díky internetu horší

Je to tak?

šikana

agresivita

interakce s neznámými lidmi

hry

násilí

...?

„INTERNETOVÁ RIZIKA“

Bad internet!

„ŠKODLIVÁ RIZIKA“

Rizika jako nežádoucí důsledek internetu

- → omezit/zakázat používání nových médií (nebo konkrétních programů/aplikací)!

Avšak:

- Internet (nová média) jsou nástroj
- Rizikové situace budují rezilienci a dovednosti k řešení

PROČ JE INTERNET TAK DĚSIVÝ?

Je to „jen“ mediální panikou?

Tím, že je pořád nový a teprve nyní nastupuje generace rodičů, kteří už s internetem sami (alespoň z části) vyrůstali?

Marwick & boyd (2009): viditelnost

Staré problémy, které probíhaly víc v soukromí a bylo jednoduché před nimi zavírat oči, jsou najednou díky zaznamenané online interakci vidět – a už je nelze ignorovat

Nicméně pro některé lidi může být jednodušší z toho obvinít médium než snažit se vyřešit „staré“ problémy, které zatím moc řešit neumíme

snaha omezit médium z tohoto úhlu pohledu znamená jen snahu zase stávající problémy zneviditelnit

VIDITELNOST

Viditelnost můžeme využít

Máme zaznamenáno, jak k takovým aktivitám/chování dochází – můžeme díky tomu lépe pochopit dynamiku, motivy, dopady

Můžeme také lépe identifikovat „at-risk“ populaci a všimnout, že se něco (co se dříve dělo v soukromí a beze svědků) děje

PREZENTACE

Přiřazení k tématu od **3.10.17:00 do 9.10.** v Rozpisech v IS

Po odprezentování vložte do odevzdávárny v IS!

Vaším úkolem je:

Najít o tématu materiálu odborné zdroje a připravit prezentaci o tom, zda a případně v čem je materiál zavádějící. Lze informace ověřit? Jsou důvěryhodné? Jakým způsobem upravuje informace? Co důležitého neříká? Pokud není materiál (v něčem) zavádějící, jak se mu podařilo takovým nebýt? A jak to tedy vlastně je?

Na začátku prezentace nezapomeňte publiku ukázat, k čemu se vyjadřujete (citát z daného materiálu, úryvek videa). Pokud je v daném materiálu příliš různých načrtnutých témat, vyberte si tolik, kolik zvládnete během stanovené doby adekvátně (tj. poměrně detailně) probrat - může být pouze jedno, pokud je komplexní, může jich být více, pokud jsou jednodušší.

LITERATURA

boyd, D., & Marwick, A. (2009). The conundrum of visibility: Youth safety and the Internet. *Journal of Children and Media*, 3, 410-414.

Douglas, M., & Wildavsky, A. (1982). Risk and culture. Berkeley: University of California Press.

Guan, S.A. & Subrahmanyam, K. (2009) Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22, 351-356.

Livingstone, S. & Haddon, L. (2009). *EU Kids Online: Final report*. LSE, London: EU Kids Online.

Lobe, B., Livingstone, S., Ólafsson, K. and Vodeb, H. (2011) Cross-national comparison of risks and safety on the internet: Initial analysis from the EU Kids Online survey of European children, London: EU Kids Online, LSE.

Smahel, D., Wright, M. F., & Cernikova, M. (2014, in press). Classification of online problematic situations in the context of youths' development. *Communications: European Journal of Communication Research*.

Valkenburg, P.M. & Soeters, K.E. (2001). Children's Positive and Negative Experiences With the Internet: An Exploratory Survey. *Communication Research*, 28, 652-675.

PREZENTACE

Hodit se vám při čtení textů může uvažovat (mimo jiné) o:

- metodě - jak k daným výsledkům studie/zdroj došel? Jaké mají limity? Lze je zobecnit? Podporují to i jiné studie?

- velikosti účinku (effect size) ve studii - jak silný je zjištěný vztah? Je takový, že bychom se skutečně měli vlivu X na nás bát, nebo je spíše zanedbatelný?

Prezentování: jednotlivci i skupinky, dle preferencí. Počty předpokládaných studentů jsou u každého materiálu a podle nich bude možné i přihlašování v Rozpisech.

MATERIÁLY PRO PREZENTACE:

Apel DVTV Pavlína Louženská; video, 2 min

<https://video.aktualne.cz/dvtv/socialni-site-jsou-dnes-zavislost-stejna-jako-alkoholu-sdili/r~c9341726068911e8b8efac1f6b220ee8/>

2-3 studenti

Aktualne.cz: Sociální sítě jsou jako heroin. Zvyšují riziko sebevraždy a šíří z lidí počítače, varují vědci; článek, 700 slov

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/socialni-site-jsou-jako-heroin-zvysuji-riziko-deprese-zhorsu/r~fdf78e78c87911e79704ac1f6b220ee8/>

1-2 studenti

Rozhovor DVTV Martin Kožíšek; video, 20 min

<https://video.aktualne.cz/dvtv/vydirani-deti-kvuli-nahym-fotkam-je-stale-brutalnejsi-utoci/r~0d8b4a5eb12811e89f96ac1f6b220ee8/>

2-3 studenti

Lidovky.cz: Nadužívání telefonů a tabletů je pro děti přímo likvidační, míní psychiatr; rozhovor, 1700 slov

https://www.lidovky.cz/lide/naduzivani-telefonu-a-tabletu-je-pro-deti-primo-likvidacni-mini-psychiatr.A161129_230908_lide_mpr

2-4 studenti

Blesk.cz: Děti s tablety a počítači v lavicích hloupnou? Mezinárodní srovnání varuje; článek, cca 400 slov

<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/394305/deti-s-tablety-a-pocitaci-v-lavicich-hloupnou-mezinarodni-srovnani-varuje.html>

1-2 studenti

Novinky.cz: Malé děti zvládají moderní technologie lépe než dospělí; článek, 300 slov

<https://www.novinky.cz/zena/deti/340977-male-deti-zvladaji-moderni-technologie-lepe-nez-dospeli.html>

Časová dotace:

1 student:

20min

2 studenti:

30min

3 studenti:

40min

4 studenti:

45min

Je možné zvolit si jiné téma – ozvěte se mailem!

Datum	Přednáška	Prezentace
17. 9.	Hodina se nekoná	x
24.9.	Úvodní hodina – organizace, požadavky, o čem bude celý semestr	x
1.10.	Konceptualizace online rizik a příležitostí	x
8.10.	Experimentování na internetu, online komunikace	x
15.10.	Online (ne)přátelství	x
22.10.	Meeting online strangers, kybergrooming	x
29.10.	Kyberšikana I. - definice, měření	x
5.11.	Kyberšikana II. – aktéři	Rozhovor DVTV Martin Kožíšek
12.11.	Sociální sítě, blogy, rizikové komunity	Apel DVTV Pavlína Louženská
19.11.	Digital divide, digital skills	Blesk.cz: Děti s tablety a počítači v lavicích hloupnou Novinky.cz: Malé děti zvládají moderní technologie lépe než dospělí
26.11.	Zdraví a internet	Lidovky.cz: Nadužívání telefonů
3.12.	Závislost na internetu	Aktualne.cz: Sociální sítě jsou jako heroin

PREZENTACE

Prezentace musí splňovat nároky na VŠ prezentaci – srozumitelnost, přehlednost, vhodná literatura, kritické myšlení

- Vyzkoušejte si ji nanečisto
- Nepodceňujte výběr odborné literatury – nedělejte to na poslední chvíli

Pokud prezentujete ve skupince, všichni by se měli vystřídat a měli by na sebe plynule navazovat

- Pracujete v týmu, prezentujte jako tým